

Eğitim Felsefesi Çerçevesinde Demokrasi Kültürünün Eğitim Ortamlarındaki Yapısal İşleyişinin İncelenmesi

Necati Sağlam

MEB Eğitim Yöneticisi

necatisaglam2020@gmail.com, ORCID:0000-0009-2439-9081

Selda Kılıçdere

Sınıf Öğretmeni

seldakilicdere@gmail.com, ORCID:0000-0009-6084-1090

Meral Budak Topçu

İngilizce Öğretmeni

mrl_budak@hotmail.com, ORCID:0000-0009-8056-9231

Özet

Bu çalışmanın amacı, eğitim felsefesi çerçevesinde demokrasi kültürünün eğitim ortamlarındaki yapısal işleyişinin incelenmesidir. Toplum içinde yaşayan sosyal bir varlık olarak insan, aile kurumunda doğar ve gelişir. Aile, anne baba, kardeşler ve eğitim kurumundan oluşan toplumdaki en küçük sosyal organizasyondur. Çocuklar ilk eğitimlerini ailede alırlar. Dünyayı deneyimleyen ve toplumsal kuralları anlayan bir çocuk için ilk rol model aile üyeleridir. Aile bir öğretme ve öğrenme sistemidir ve ebeveynler çocukların ilk öğretmenleridir. Bu bağlamda çocuklarda demokrasi kültürünün teşvik edilmesi, demokratik tutum ve davranışların oluşturulması için ilk adımlar aile içinde atılmaktadır. Aile, toplum ve birey arasında bir bağ oluşturarak toplumun korunmasını teşvik eder.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Felsefesi, Demokrasi, Eğitim Ortamı

Investigation of the Structural Functioning of Democracy Culture in Educational Environments within the Framework of Educational Philosophy

Abstract

The aim of this study is to examine the structural functioning of democracy culture in educational environments within the framework of educational philosophy. As a social being living in society, a person is born and develops in the family institution. It is the smallest social organization in the society consisting of family, parents, siblings and educational institution. Children receive their first education in the family. The first role models for a child who experiences the world and understands social rules are family members. The family is a teaching and learning system, and parents are the first teachers of children. In this context, the first steps are being taken within the family to promote a culture of democracy in children and to create democratic attitudes and behaviors. It promotes the protection of society by creating a bond between the family, society and the individual.

Key Words: Philosophy of Education, Democracy, Educational Environment

Giriş

Okulun demokratik bir eğitim ortamında faaliyetlerini sürdürmesi, demokrasi kavramını bilgi düzeyinde edinmemesi gerekmektedir.

Erdoğan'a (2015, s. 283-289) göre demokrasi, insanların amaçlarını özgürce belirlemelerine ve bu doğrultuda yaşamlarını sürdürmelerine olanak tanır, bireysel özgürlükler sağlayarak onları geliştirir, farklı yaşam biçimine sahip insanlarla bir arada yaşamalarını sağlar.

Shishman (2006) demokratik bir yönetimin özelliklerini kendine özgü bir biçimde Batılı standartlarda ortaya koymuştur.

Onun ortaya koyduğu söz konusu özellikleri aşağıdaki gibi şu şekilde maddeler halinde sıralamak mümkündür:

1. İnsanların siyasi hayata katılmasına izin verilir.
2. Toplumun potansiyelini geliştirmek önemlidir.
3. Adaleti tesis etmek gereklidir.
4. Sosyal çatışmaları çözmek değerlidir.

5. Sosyal izolasyonu kaldırmak veya hafifletmek olmazsa olmazdır.
6. Kişi hak ve özgürlükleri kanunla güvence altına alınmıştır.
7. İnsanlar kişisel ve politik yaşamlarını seçmekte özgürdür.
8. Bireyler siyasal ve toplumsal oluşumlara en st düzeyde katılabilirler.
9. Demokratik olarak iktidara gelen hkmetin temel görevi, vatandaşlarının sosyal ve ekonomik güvenliğini sağlamaktır.
10. Demokratik olarak seçilmiş temsilciler vatandaşlara karşı sorumludur.
11. Demokratik kurumlar, vatandaşların bilgiye ücretsiz erişimi ve bilgi alışverişi konusunda şeffaftır.
12. Bireyler fikirlerini özgürce ifade etmektedir.
13. Bireyler kişisel gelişimlerini destekleme ve yaratıcılıklarını geliştirme fırsatı bulurlar (s. 291-292).

Demokrasi kültürü çerçevesinde konuya yaklaştığımızda insanların sadece okulda bilgi almadıkları görmekteyiz.

Demokrasinin Kuramsal erevesi

Demokrasi, Yunanca Demos (insanlar) ve Kratos (gücü, gücü, iktidar) kelimelerinden türetilmiştir. Halk gücü, halkın yönetimi demektir (Turan, 2019, s. 2).

TDC'ye (2022) göre demokrasi, "halkın egemenliğine, gücüne ve demokrasisine dayalı bir yönetim biçimi" olarak tanımlanmaktadır. Fransızca "democracy" kelimesinden Türkçe'ye çevrilmiştir.

Amerikan başkanlarından Abraham Lincoln, demokrasiyi "halkın halk için yönetimi" olarak tanımlamıştır (Erdoğan, 2015, s. 282).

Tunç'a (2008, s. 1115) göre demokrasi, yüce gücün halka ait olduğu, halkın kendi seçimlerini yaptığı ve temsil yoluyla dolaylı olarak halkın kullandığı bir yönetim biçimine izin veren bir siyasal sistemdir ve yetki devri, eşit zaman aralıklarıyla tanınan serbest seçimlerdeki temsilcilerle yürütülür (2020, s. 92).

Democracy and Education adlı kitabında demokrasinin bir hükümet biçiminden çok bir yaşam tarzı olduğunu savunuyor.

Öte yandan Aron (2011, s. 310) demokrasiyi, tüm yetki ve hakların halk tarafından kullanıldığı, her yurttaşın oy kullanarak halkın çıkarlarına hizmet edecek bir hükümet kurma hakkına sahip olduğu bir rejim olarak açıklamaktadır.

Congar'a (1983) göre demokrasi, ülkenin sorunlarının çözümünde mevcut hükümetle aynı fikirde olmayanların düşüncelerini ifade etme ve yayma hakkına sahip olduğu çoğunluğun yönetimidir.

Demokrasinin çeşitli tanımlarını genel olarak ele alırsak, üç farklı yaklaşımın olduğunu söyleyebiliriz.

Bunlar:

1. Demokrasi yönetim biçimini vurgulayan tanımlar
2. Demokrasinin insan hakları bağlamını vurgulayan tanımlar
3. Demokrasinin hayati yönünü vurgulayan tanımlar (Işık, Güven, Apaydın, 2004, s. 454).

Çocuğun Kişiliğinin Oluşumu Süreci

Aile, çocuğun doğumuyla başlayan ve yaşamı boyunca devam eden bir eğitim kurumudur.

Aile, bireyin demokratikleşmesine, demokratik bir toplumun oluşmasına ve demokrasi kültürünün nesilden nesile aktarılmasına büyük katkı sağlar.

Çocuğun büyüdüğü aile ortamı, çocuğun beklentileri ve ona verilen değerler çocuğun iç kontrolü ve bilişsel gelişiminde önemlidir (Büyükkaragöz, 1992, s. 18).

Ebeveynliğin önemi burada vurgulanmaktadır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumu ne kadar demokratik olursa, çocuk o kadar sağlıklı topluma kazandırılır.

Demokratik bir ailede çocuklarına bakan ve sorumluluklarını taşıyan yaşlılar vardır. Disiplini anlamak cezalandırıcı değil destekleyicidir (Seitse, 2008, s. 201).

Demokratik bir ailede çocukların oy kullanma hakkı vardır, çocuğun duygu ve düşüncelerine saygı duyulur, yetişkinler çocuğun düşüncelerini dinler ve desteklerler (Yavuzer, 1999, s. 33).

Ayrıca bu aile ortamında çocuğun kendisi hakkında yaşına uygun kararlar almasına yardımcı olunmaktadır. nemli aile meselelerinde alınan kararların gerekçeleri çocuğa aktarılır (Kontaş, 2009, s. 2 6).

Böyle bir ortamda büyüyen çocuklar, baskın olmayan, başarılı, yapıcı ve özel ilgileri olan öğrenciler olurlar (İkizoğlu, 1993).

Aile zelinde Demokrasi Eğitiminin Yapısal İşlevi

Toplum içinde yaşayan sosyal bir varlık olarak insan, aile kurumunda doğar ve gelişir. Aile, anne baba, kardeşler ve eğitim kurumundan oluşan toplumdaki en küçük sosyal organizasyondur (Kush, 2020, s. 153).

Çocuklar ilk eğitimlerini ailede alırlar. Dünyayı deneyimleyen ve toplumsal kuralları anlayan bir ocuk için ilk rol model aile üyeleridir (İnel, 2019, s. 91).

Aile bir öğretme ve öğrenme sistemidir ve ebeveynler çocukların ilk öğretmenleridir (Yeshil, 2002, s. 77).

Bu bağlamda çocuklarda demokrasi kültürünün teşvik edilmesi, demokratik tutum ve davranışların oluşturulması için ilk adımlar aile içinde atılmaktadır. Aile, toplum ve birey arasında bir bağ oluşturarak toplumun korunmasını teşvik eder.

Ailenin en önemli sorumlulukları ailenin devamlılığını sağlamak, çocuğun bakımını, eğitimini ve sosyalleşmesini sağlamak, çocuğu korumak, çocuğa güven aşılamak ve uyumlu bir kişilik oluşturmaktır. (Bykragz, 1992, s. 1 3).

Aile yapısı, sosyoekonomik durum, aile bireylerinin eğitim düzeyi, çocukların demokratik bir ortamda eğitim almalarını etkilemektedir (Kontaş, 2009, s. 2 6).

Ailenin sosyo-ekonomik durumunu değiştirmek zor olsa da eğitim düzeyinin yükseltilmesi, kültürel birikimin artırılması ve ebeveynlik bilincinin artırılması resmi kurumlar tarafından ulusal bir politika olarak planlanıp uygulanabilir.

Ailenin bir eğitim kurumu olarak informal yapısı ve çeşitli değişkenleri bünyesinde barındırdığı düşünüldüğünde aile kurumunu planlı faaliyetlerle destekleyen formal kurumların önemi ortaya çıkmaktadır.

Yeshil (2002, s. 92) demokrasi bilincini artırmada ailenin rolünün önemini şu şekilde maddeler halinde açıklamaya çalışmıştır:

1. Bir kişinin aile içinde etkileşimde bulunduğu kişi sayısı sınırlı olduğu için aile bireylerinin tepkileri önem kazanır.
2. Aile insanın ilk gördüğü kurum ve boş zihniyle ilk işlediği şeydir.
3. Gelişim dönemi açısından bakıldığında çocuk en verimli dönemini aile içinde çevresini tanıma ve uyum sağlama konusunda geçirir.
4. Aile kurumu eğitim açısından doğal bir ortamdır.
5. Aile bireylerinin birbirleri ile kurdukları ilişkiler büyük ölçüde duygusal ilişkilere dayanmaktadır.
6. Aile, kişinin ilişki ve davranışlar edinmesi için birincil etkileşimi sağlar.
7. Ailede ilişkiler yakınlık, yüz yüze olma açısından çok güçlüdür.
8. Aile, toplumsal gelişimin başladığı ve geliştiği ortamdır.
9. Bir çocuk sadece aile ortamında koşulsuz kabul edilir.
10. Ebeveyn sevgisi ve şefkati gibi eşsiz duygular ailede deneyimlenir.

Toplum Geneline Demokrasi Eğitiminin Yapısal İşlevi

Demokrasi, insan hak ve özgürlüklerini üst düzeyde koruyan, gelişmeye açık bir yönetim sistemidir (Kalaycıoğlu, 1995, s. 18).

Modern bir hükümet ne kadar demokratik olursa, insanların o kadar çok hakka sahip olduğu, daha fazla özgürlük ve eşit fırsatlardan yararlandığı anlayışı, ülkeleri bu kavramı kullanmaya zorlamış ve demokratik bir yönetim sistemi idealini yaratmıştır.

Sonuç olarak, dünyadaki birçok ülke, yönetim sistemlerini "demokrasi" kavramıyla değiştirerek demokrasi yönetişimini uygulamaya çalıştı. Burada da kritik bir soru ortaya çıkıyor.

Ülkelerin yönetim sistemlerine demokrasiyi yazmaları, demokrasiyi kendilerine uygun gördükleri şekilde tanımlamaları ve kendi kurumlarını oluşturmaları daha mı demokratik olur?

Ne yazık ki çoğu ülke demokrasiinin özünü ve mantığını kavrayamamış ve demokrasiyi yapısal reformlar ve kurumlarla yönetmeyi planlamıştır. Demokrasi sadece yasalara değil, aynı zamanda siyasi kültüre de dayanır (Touraine, 2015, s. 26-27).

Dolayısıyla demokrasi, arzu eden tüm toplumların hemen uygulayabileceği bir yönetim biçimi değildir (Kuzgun, 2002, s. 56).

Ülkelerin demokratik durumunu ölçen Economist Intelligence Unit (EIU) raporuna (Wikipedia, 2021) göre dünyadaki 167 ülkeden 23' tam demokratik. 52 ülkenin demokrasisinin eksik olduğu saptanmış, 35 ülkenin karma yönetime sahip olduğu ve 57 ülkenin otoriter sisteme sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Demokrasiinin toplumda etkili bir şekilde uygulanabilmesi için bazı temel koşulların bulunması gerekir.

Söz konusu olan bu koşulları aşağıdaki şekilde maddeler halinde sıralamak mümkündür:

1. İnsanlar hkmete geniş lde dahil edilmelidir.
2. Farklı görüşlerin özgürce ifade edilmesine izin verilmelidir.
3. Farklı görüşte kişi ve gruplar bir araya getirilmelidir.
4. Çoğunluğun kararları toplum tarafından uygulanmalıdır.
5. Azınlıkların hakları korunmalıdır.
6. Temel hak ve özgürlükler güvence altına alınmalıdır (Yavuz, Duman ve Karakaya, 2020, s. 65).

Demokrasi Eğitiminin Eğitim Kurumlarında İşleyişi

Okul eğitimi almış öğrencilerin, yarının büyükleri olarak toplumda demokrasi bağlamında etkin rol oynamaları isteniyorsa ve onlara demokrasi emanet ediliyorsa, gelecek yaşamları için gerekli olan demokratik bilgi, beceri ve tutumlar kazandırılmalı, onların desteklenmesi sağlanmalıdır (Doğanay, uhadar ve Sarı, 2004, s. 363).

Bu bağlamda demokratik özellikler sergileyen bir okulun önemi gösterilmektedir.

Demokratik okulun özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Kendisiyle karşı karşıya gelmesi, karşısındakinin duygu ve düşüncelerine empati ve empatiyle yaklaşması, okul ortamında bulunması gerekir.
2. Ahlaki ilkelerin duygusal olarak ve demokratik bir bağlamda yorumlanması ve uygulanması gerekir.
3. İşin ifasında yetki kullanımının yanı sıra işin gerekçesi ve gerekçesi açıklanmalıdır.
4. Diyalog demokrasisi okulda, sınıfta ve öğretim sürecinde her yönüyle tesis edilmelidir.
5. Okulda çoğulculuk ve işbirliğine dayalı öğrenme etkin olmalıdır.
6. Sınıfta eğitim ve öğretim sürecini yürütürken öğrenci ve öğretmen işbirliği yapmalı, öğretmen meşru gücünün üstünlüğünü kullanmamalıdır.
7. Okulda demokratik bir ortamın oluşması için düzen ve kurallar önemlidir.
8. Öğretme ve öğrenme sürecinde öğretmenler öğrencilerin çok fazla gevşemesine izin vermemeli ve onları kontrol altında tutmamalıdır.
9. Öğrenme-öğretme sürecinde farklı görüşlere hoşgörülü olunmalı ve başkalarının düşüncelerini anlamaya çalışılmalıdır.
10. Başkasının görüşünün doğru, bizim görüşümüzün yanlış olabileceği ilkesi öğretilmelidir (Duman, 2008, s. 309-310).

Okulların demokrasinin gelişimine katkıda bulunmasının birkaç yolu şu şekildedir:

1. Öğrencileri bağımsız kararlar almaya ve etkileşimde bulunmaya teşvik eden öğretim yöntemlerini kullanmak
2. Demokrasiyi müfredata dahil etmek
3. Demokratik bir ortam yaratarak öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimi artırmak.
4. Öğrencilerin eleştirel dünya görüşü ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek.
5. Okul içinde ve çevresinde demokratik değerleri destekleyin (Rowland, 2003, s. 1-10).

Okul sosyal hayatın bir örneği olduğu için okulda demokrasi kültürünün öğretilmesi ve desteklenmesi çok önemlidir.

Patrick'e göre (2003, s. 2-8), okullarda demokrasiyi öğretmek için on temel unsur vardır. Bu on unsur şunlardır:

Sonuç

Eğitim ortamlarında özellikle de sınıfta ğrenci ve ğretmen ilişkilerini saygı, sevgi, hoşgörü ve güven içinde sürdürürler. Öğretmenlerin sınıftaki diğer bir görevi de öğrencileri karar alma süreçlerine dahil etmektir.

Eğitim felsefesi açısından bu anlamda öğretmenlerin çok iyi bir şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. Öğretmen adaylarının sınıf yönetimi kararlarına dahil edilmesi, öğrencilerin demokrasi anlayışını geliştirir.

Eğitim ortamlarında karar verirken her öğrencinin görüşü değerli olarak duyulur. Öğrencilere kendilerini değerli ve önemli hissettirir. Böylece ğrenciler birer birey olarak topluma model olan sınıfta duygu ve düşünceleriyle kendilerine yer bulurlar.

İyi demokrasi eğitiminin ilk temel unsuru, demokrasi, demokratik hükümet ve demokratik toplum hakkında öğretme ve öğrenmeye yönelik sistematik ve tutarlı vurgudur.

İkinci zorunlu unsur, öğrencilerin yaşadığı anayasal bilginin, demokratik hükümet kurumlarının ve sivil toplumun öğretilmesi ve öğrenilmesidir.

nc önemli unsur, öğrencinin yetkin bir şekilde düşünmek ve demokrasiye katılmak için bilgiyi uygulama veya kullanma eğiliminin ve yeteneğinin geliştirilmesidir.

Dördüncü temel unsur, yurttaşlık erdeminin gelişimini ve iyi bir vatandaşın davranışsal eğilimlerini içerir.

Beşinci zorunlu unsur, öğrencilere sunulan müfredatın temel bilgi, beceri ve eğilimlerle sistematik olarak bağlanmasıdır.

Altıncı zorunlu unsur, okul müfredatı aracılığıyla demokrasiye ilişkin bilgi, beceri ve eğilimlerin öğretilmesidir.

Yedinci zorunlu unsur, öğrencilerin sınıftaki resmi öğretme ve öğrenme ile ilişkilendirilebilecek müfredat dışı etkinliklere katılımıdır.

Sekizinci zorunlu unsur, karşılıklı hoşgörünün sağlandığı açık sınıf ortamında güncel olay ve sorunların bir öğretmen rehberliğinde tartışılmasıdır.

Dokuzuncu zorunlu unsur, öğrencilere demokrasi ve demokratik vatandaşlığı karşılaştırmalı ve uluslararası boyutta öğretmektir.

Onuncu temel unsur, öğretmenlerin demokratik vatandaşlığın bilgi, beceri ve erdemleri konusunda etkili bir şekilde yetiştirilmesidir.

Kaynakça

Aydın, K. (2015). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin örgütsel adalet algılar: Konya/Meram ilçesi örneği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.

Bakır, A. (2007). Sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlar açısından ilköğretim okulu yöneticilerinin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.

Bayata, G. (2017). Öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Beugre, C. D. (1998). Managing fairness in organizations. Greenwood Publishing Group.

Biesta, G. (2007). Education and the democratic person: Toward a political conception of democratic education. Teachers College Record, 109(3), 740-769.

Büyüköztürk, Ş. (2020). Sosyal bilimler için el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum (27. Baskı). Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). Bilimsel araştırma yöntemleri (30. Baskı). Pegem Akademi.

Canbaz, S. (2022). İlkokul ve ortaokullarda çalışan öğretmenlerin örgütsel adalet ve örgütsel sessizlik algıları arasındaki ilişki [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Cansoy, R. ve Polatcan, M. (2018). Türkiye’de okullarda örgütsel adalet araştırmaları: Ampirik araştırmalara bir bakış. *Turkish Studies*, 13(4), 163-184.

Cesur, A. (2019). Okul yönetiminde kayırmacılık ve örgütsel adalet arasındaki ilişki: Afyonkarahisar ili rneği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.

Ersoy, S. (2020). Öğretmenlerin okul yöneticilerinin kullandıkları örgütsel güç kaynaklarına ilişkin algıları ile örgütsel adalet algıları arasındaki ilişki [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Greenberg, J. (1987). A taxonomy of organizational justice theories. *Academy of Management Review*, 12(1), 9-22.

Greenberg, J. (1990). Organizational justice: Yesterday, today and tomorrow. *Journal of Management*, 16(2), 399-432.

Greenberg, J. (1990b). Employee theft as a reaction to underpayment inequity: The hidden cost of pay cuts. *Journal of Applied Psychology*, 75(5), 561- 568.

Greenberg, J. ve Bies, R. J. (1992). Establishing the role of empirical studies of organizational justice in philosophical inquiries into business ethics. *Journal of Business Ethics*, 11(5), 433-444.

Glmek, M. N. (2012). İlkğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki: Zeytinburnu rneği [Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.

Gülmez, M. (2004). İnsan hakları uluslararası hukukunda insan hakları ve demokrasi eğitimi. Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale, Türkiye.

Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Yalınkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), 65-82.

Karaman, M. (2021). Okul yöneticilerinin otantik liderlik davranışlarının öğretmenlerin örgütsel adalet algıları üzerine etkileri: Karaman ilinde bir araştırma [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

Köse, A. (2020). Etik liderlik davranışlarının örgütsel adalet algısı ile ilişkisi: Kocaeli ilindeki eğitim kurumlarında yapılan bir araştırma [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yalova Üniversitesi.

Kurnaz, A. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ve demokratik tutumları arasındaki ilişki [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Oğuzkan, F. (1993). Eğitim terimleri sözlüğü (3. Baskı). Emel Matbaacılık. Okutan, M. (2010). Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), 938-946.

Ören, A. (2019). Demokratik tutum ve davranışlar açısından ortaöğretim kurumu müdürlerinin değerlendirilmesi (Bolu ili örneği) [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Özbek, B. (2015). Öğretmenlerin okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Zirve Üniversitesi.

Özcan, B. M., Türkoğlu, A. Z. ve Şener, G. (2010). Okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlarının öğretmenlerin motivasyonuna etkisi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(1), 275-294.

Polat, S. ve Celep, C. (2008). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel güven, örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 54(54), 307-331.

Resmi Gazete. (1973). Milli eğitim temel kanunu (Yayın no. 14574). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>

Sweeney, P. D., McFarlin, D.B. ve Inderrieden, E. J. (1990). Using relative deprivation theory to explain satisfaction with income and pay level: A multistudy examination. Academy of Management Journal, 33(2), 423- 436.

Şahin, A. (2004). Yönetim kuramları ve motivasyon ilişkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11, 523-547.

Tekcan, T. (2019). Algılanan farklılık yaklaşımları ile örgütsel adalet algı düzeyleri arasındaki ilişki [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.

Tezcan, M. (2021). Eğitimin siyasal temelleri. V. Sönmez (Ed.), Eğitim bilimine giriş (15. Baskı, s. 310-322) içinde. Anı Yayıncılık.

Thibaut, J. ve Walker, J. (1975). Procedural Justice: A psychological Analysis. NJ:Erbaum.

Touraine, A. (2015). Demokrasi nedir? (6. Baskı). (O. Kunal, ev.). Yapı Kredi Yayınları.

Tunç, H. (2008). Demokrasi türleri ve müzakereci demokrasi kuramı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1), 1113-1132.

Turan, R. (2019). İnsan hakları ve demokrasi eğitimi (2. Baskı). Pegem Akademi.

Türk Dil Kurumu (2022). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> adresinden 12 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu (2022). Türk dil kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 22 şubat 2022 tarihinde alınmıştır.

nal, A. ve Gülmez, D. (2017). Motivasyon kuramları ve uygulamalar.

Servet . ve Necati C. (Ed.), rgtsel davranış ve yönetimi (2. Baskı, s. 89- 128) içinde. Pegem Akademi.

Vinterek, M. (2010). How to live democracy in the classroom. Education Inquiry, 1(4), 367-380.

Walster, E., Berscheid, E. ve Walster, G. W. (1973). New directions in equity research. Journal of Personality and Social Psychology, 25(2), 151-176. <https://doi.org/10.1037/H0033967>

Wikipedia (2021). https://en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index adresinden 23 Kasım 2021 tarihinde alınmıştır.

Yavuzer, H. (1999). Ana-baba ve ocuk (12. Baskı). Remzi Kitabevi.